

שו"ת לבושי מרדכי או"ח כג - ראיתי בספר שערי אפרים - מי שלא הוטל עליו חובה לדרוש לעם רק איהו דקא ממצי נפשי, ויודע בעצמו שאין כונתו לדרוש לכבוד ה' וליקח תפארת תורה הקדושה, רק לכבוד עצמו הוא דורש לאחוי חורפא או משום דרוש וקבל שכר, אין ספק כי מלבד שלא יקבל שכר על הדרשה, אלא ענוש יענש על שמיקל ראשו כלפי הקודש, אין לו תו"ך ויש לו אחוריי"ם אל היכל ה', ושומר נפשו ירחק מזה.

מנחת יצחק ה, עח - ונ"ל דטעם המנהג דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך, ובזה אם היה הרב דורש מעל הבימה, בודאי ה' הרבה מהעומדים אחורי הבימה, ומהצדדים, דוחקים עצמם מלפני הבימה, כדי שיהיו רואים את רבם בשעת הדרשה, וממילא היו אחוריהם כנגד ההיכל, וגרע יותר, בודאי הוי כבוד יותר לאה"ק, אם הרב לבד אחוריו להיכל, מהרבה מהעם יהיו אחוריהם להיכל כנ"ל.

משנה ברורה קמז ס"ק כט - יזהר האוחז הספר להתרחק קצת מן הצד כדי שלא יחזיק הספר אחורי הקוראים בתורה.

עמק ברכה (ר' אריה פורמנצ'יק, תלמיד החזו"א) - נראה דאם הוא עוסק בכבוד ס"ת אחרת אז מותר לו לחזור אחוריו לס"ת הראשונה, כגון בשבת שמוציאין ב' ס"ת לקריאה בארת קוראין והס"ת הב' מחזיקין על הבימה אחורי הקוראין אין זה בזיון להס"ת, כיון שעוסק בכבוד ס"ת אחרת. וכן כשקוראין מפטיר בנביא אף שאין כאן כבוד ס"ת אחרת מ"מ נראה דמותר לחזור אחוריו לס"ת בשעת קריאת המפטיר, כיון שהמצוה היא לכתחילה שיהיה פני הקורא והמפטיר נגד המזרח כנהוג... אך בשעה שהש"ץ אומר דברים אחרים, כגון יקום פורקן, אב הרחמים, אשרי, וכיו"ב - אז ודאי שאסור לחזור אחוריו לס"ת שמחזיקין שם על הבימה, רק צריך לעמוד מן הצד, וכן ראיתי מדקדקים עושים.

הליכות שלמה תפילה יב, יד - לא ראינו לאחד מן הגדולים שיזהר לצדד, אלא עומדים כדרכם, וטעמא דמילתא מפני שסו"ס הוא עומד על מקומו הראוי לו, ואילו הספר אינו במקומו.

עמידה בפני ספר תורה

שו"ע יו"ד רפב, ב - הרואה ס"ת כשהוא מהלך, חייב לעמוד לפניו, ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד זה שמוליכו ויגיענו למקומו, או עד שיתכסה מעיניהם.

משנה ברורה קמו ס"ק יז - ואפ"ל סמיכה על איזה דבר אסור דסמיכה כשיביה.

שער הציון ס"ק יח - בפרי מגדים כתב דאפילו הוא עומד עמה (כגון בעת שמזכיר החזן נשמות), גם כן אינו מחוייב אז לקום לפניו, כיון שהחזן עומד עמה במקום אחד, ולפי זה הוא הדין בעת שפותחין הארון, כי הלא בכל זה במקומה מונחת. והעולם נוהגין בכל זה לעשות הידור לתורה ולעמוד.

שו"ת חתם סופר ה, עג - ואפילו אם הארון הקודש רק פתוח אסור לישב בבה"כ.

ציץ אליעזר טו, לב - יעוין בספר שו"ת תורת יקותיאל שכבר התפלא בכך על הח"ס, וכותב שמחכ"ת אגב התלהבות כבוד התוה"ק שבער בו כתב זה, אבל פשיטא שאיסור אין כאן לכו"ע.

ערוך השולחן יו"ד רפב, ה - ויש לי מקום ספק בשמחת תורה בעת ההקפות שנוטלים כל הס"ת מההיכל ואין מחזירין אותם עד אחר גמר כל ההקפות ורק מתחלפין מיד ליד ולכאורה אסור לישב עד שמחזירין אותן להיכל ולא נהגו כן וגם טירחא גדולה היא שלפעמים שוהין כשני שעות? ונלע"ד דבעת שמסבבין עם הס"ת סביב הבימה מחוייבים לעמוד דזהו כמו שהס"ת עוברת, אבל בין סיבוב לסיבוב כשמחזיקין הס"ת בידיהם א"צ לעמוד דאז הוה כס"ת על מקומה דכשהיא על מקומה במנוחה וודאי

קידושין דף לב: - לג: - ת"ר: מפני שיבה תקום - יכול אפילו מפני זקן אשמאי? ת"ל: זקן, ואין זקן אלא חכם, שנאמר: אספה לי שבעים איש מזקני ישראל; רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: ה' קנני ראשית דרכו... רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא! איכא בינייהו יניק וחכים, ת"ק סבר: יניק וחכים לא, רבי יוסי הגלילי סבר: אפילו יניק וחכים.

איבעיא להו: מהו לעמוד מפני ספר תורה? ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי: קל וחומר, מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן.

מכות כב: - כמה מלקין אותו? ארבעים חסר אחת, שנא': במספר ארבעים, מנין שהוא סמוך לארבעים... אמר רבא: כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא.

הר"ן - לאו משום דעדיף גברא רבה מספר תורה דהא איכפא אמרי' הכא אלא לומר דכיון שאלמלא הם היתה התורה כרוכה ומונחת ואינהו מפרשי לה כדאמרינן התם דהא באורייתא כתיב ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי להו חדא כמה טפשי ניהו דלא סברי דכשם שראוי לעמוד מפני ספר תורה כך ראוי לעמוד מפני לומדיה. ובתוספות אמרו דהתם הכי קאמרינן כמה טפשי הני אינשי וכו' דהא למיקם מקמי ספר תורה לא ידעינן אלא מקל וחומר דגברא רבה.

חידושי המהרי"ט - וי"ל דהכי עביד ק"ו דמפני לומדיה אף על גב דלאו גברא רבה הוא אלא שהורה בעל שמועות ותלמודו בידו זהו שקנה חכמה שאמרה תורה והדרת, תורה עצמה לא כ"ש, והרי אין אנו חולקים לו כבוד אלא מפני תורתו והת' עביד ק"ו מתורה לגברא רבה מורה הוראות דעדיף פירוש שהוא יודע לפרש התורה כדקאמר ואתי רבנן ובצרי אדאורייתא דנפ"ל מאת ה' אלקיך תירא.

הסבת גבו לספר תורה

יומא נג. - יצא ובא לו דרך כניסתו. מנא הני מילי? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אמר קרא ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים, וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים? אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון. מה ביאתו מירושלים לגבעון - פניו כלפי במה כדרך ביאתו, אף יציאתו מגבעון לירושלים - פניו כלפי במה כדרך ביאתו. וכן כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן, כשהו נפטרינן - לא היו מחזירין פניהו והולכין, אלא מצדדין פניהו והולכין, וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך. כי הא דרבי אלעזר, כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן, כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גחין קאי רבי אלעזר אדוכתיה, עד דהוה מיכסי רבי יוחנן מיניה. וכד הוה בעי רבי אלעזר לסגויי, הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן, רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה, עד דמנפן כרעיה ומתווסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא.

שו"ע יו"ד רפב, א - חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת... ולא יחזור אחוריו, אלא אם כן גבוה ממנו עשרה טפחים.

ט"ז שם א - ונראה דרבנים שעומדים לפני ארון הקודש אינן בכלל איסור זה שעומדים אחוריהם לארון הקודש כיון שהס"ת מונחת בארון הקודש הוה כמו ברשות אחרת.

פרי מגדים או"ח קנ ס"ק ב - ועכשיו עושים מקומות אצל הבימה שקורין אלמימרא"א ופני היושב להיכל ואחוריו לבימה, ואף שאחוריו לספר תורה מכל מקום רשות אחרת היא הבימה.

ערוך השולחן שם - ועוד דזהו עצמו כבוד התורה שדורש בהתורה ובמצותיה והתורה עצמה צותה כן בכעין זה כמו בברכת כהנים שהכהנים פניהם כלפי העם פנים כנגד פנים והתורה גזרה כן.

שא"צ לעמוד מפניה.

למקומו היינו לאשמעין שאם מוליך ס"ת ממקום למקום ע"מ להשאר עומד עם הספר ג"כ ליכא כלל חובת עמידה אחרי שהס"ת עומד במקומו הראוי.

הליכות שלמה תפילה יב, יג - כיון שמרקדים עם הס"ת חשיב כל בית הכנסת מקומו של הספר, וכמונח במקום אחד דמי... וה"ה בחכם שהכל חייבים לעמוד מפניו - אם מרקד סביב החדר חשיב כל החדר כמקומו ואין צריך לעמוד בכל פעם שעובר לפניו...

אולם בשעת ההקפה הראשונה בכל אחת משבע ההקפות - שהיא עיקר המנהג, צריך לעמוד.

שו"ת יחזקאל דעת ו, מב - ולענין הלכה נראה שחולים וזקנים או הסובלים מחולשת רגליהם, יכולים לסמוך על דברי הערוך השלחן, שיעמדו רק בעת ההקפות, ובין הקפה להקפה רשאים לישב. אבל הבריאים ישארו עומדים על עמדם עד שיחזירו את ספרי התורה להיכל.

1. מחיצות

רמ"א יו"ד רמב, יח - אפ"ל כשהס"ת על הבימה, אין צבור שבבהכ"נ צריכים לעמוד, דהספר ברשות אחרת.

חשו"ק חמד סוכה מה. - ונראה דאפשר להניח מסביב לבימה שלחנות ולקשור רגליהם במפות מבעוד יום לפני יום טוב, ולעשות צורת הפתח, ואז יוכל לשבת מחוץ למחיצות.

הליכות שלמה יב, יג - אם ישב אחרי ספסל או שלחן שגבהו י' טפחים לא מהני להחשב מחיצה כיון שעדיין רואה את הס"ת.

שמירת שבת כהלכתה כד, הערה קיח - אנשים העומדים זה אצל זה במרחק של פחות מג' טפחים חשובים מחיצה אפילו מהלכים, ולפי זה מצאנו היתר לשמחת תורה דמותר לשבת בשעת הריקוד, אפילו בשעה שנושאים ספר תורה ביד.

2. כמה פעמים צריך לעמוד?

קידושין לג: - א"ר אייבו אמר רבי ינאי - אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית, כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים.

תוספות - ונראה לפרש דדין זה אינו נוהג אלא באותם הדרין בבית הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית אבל תלמידים אחרים חייבין לעמוד אפ"ל מאה פעמים ביום שמא יראה אחר ויחשדם ואפילו אותם שדרין בבית הרב נמי אם באו פנים חדשות צריכין לעמוד.

בית יוסף יו"ד רמב - ובגמרא מיייתי בתר הא דר' אבהו אמר ר' אלעזר כל תלמיד חכם שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח. והרי"ף כתב הא דר' אלעזר והשמיט ההיא דרבי אבהו. וכתב הרא"ש שטעמו משום דמשמע ליה דר' אלעזר פליג עליה וסבירא ליה דהלכתא כר' אלעזר וגם ר' עקיבא השוה מורא החכם למורא המקום וכו' וכן פסק הרשב"א בתשובה.

שו"ע יו"ד רמב, טז - וחייב לעמוד מפניו... רמ"א - י"א דאין אדם חייב לעמוד לפני רבו, רק שחרית וערבית. (טור בשם הרמב"ם). ודוקא בבית הרב, אבל בפני אחרים שאין יודעים שעמד לפניו, חייב לעמוד.

שו"ת בצל החכמה ח"ה קלט - להמבואר בשמחת תורה שעושין שבע הקפות לבימה וכל הקפה הוא ענין בפני עצמו. וכאשר נעמדים בסוף כל הקפה הוא לאות כי כבר נגמרה אותה הקפה. נמצא בסוף הקפה ראשונה וכן בסוף כל הקפה כאשר המחזיק את הס"ת נעמד לשם כך, מותר לצבור הנמצאים שם לשבת. וממילא כאשר יתחילו אח"כ להקיף פעם נוספת אין כבר חובה על הצבור לחזור ולעמוד, כשם שאין חובה על התלמיד לחזור ולעמוד מפני רבו.

ואם כי כמדומה שנוהגין לעמוד מפני ס"ת כמה פעמים ביום כל פעם שרואהו, הי"ט לפי שגם לגבי רבו דעת הרבה פוסקים שחייב לעמוד מפניו כל פעם שרואהו ואפ"ל מאה פעמים ביום כלעיל, מ"מ מעיקר הדין לפי פסקו של הרמ"א אין חובה לעמוד מסוף הקפה הראשונה ואילך, לכן כאשר מתעייפים מן הריקוד שפיר מתיישבים כעיקר הדין. והנח להם לישראל אעפ"י שאינם נביאים בני נביאים הם.

3. מקום הספר תורה

מנחת שלמה ח"א לג - הרמב"ם כתב "כל הרואה ספר תורה מהלך חייב לעמוד מפניו ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד זה שהוא מהלך בו כשיגיענו למקומו", נלענ"ד דמה שהאריך הרמב"ם ולא כתב סתם עד שיגיענו